İMER MİSLİMİ&AHMET OSMANİ, ZAMAN

ENERJİ Piyasası Yeni Bir Yapılanma Bekliyor...

Son yüzyılda dünya genelindeki birçok siyasi gelişmenin merkezinde enerji kaynaklarını elde etme mücadelesi yatıyor. Özellikle gelişmekte olan ve enerji kaynaklarına yeteri kadar sahip olmayan ülkeler, enerji ihtiyacını en derin şekilde hissediyorlar. Makedonya da bu kategorideki ülkeler arasında yer alıyor.

Eneji kaynakları bakımından zengin olmayan Makedonya, enerji ihtiyacının büyük bir bölümünü ithalatla karşılıyor. Uzmanlar, hanelerde 21 santigrat derecenin altına düşülmesi durumunda enerji yoksunluğunun sözkonusu olduğunu ve ülkede bu durumdaki hanelerin oranının % 60 olduğunu söylüyorlar. Özellikle hane halkının ısınma, elektronik cihazların kullanımı ve su ısıtma gibi temel ihtiyaçlarını gidermek için kullandığı enerjinin %52.9 'unu elektriğin oluşturduğu biliniyor. Bu durumda elektrik başta olmak üzere bütün enerji kaynakları için acil önlemler alınması gerekliliği öne çıkıyor. Makedonya'nın eneji kapasitesine bakıldığı zaman toplam enerji tüketiminin sadece %51.35'inin yurt içi üretimle karşılandığı, geri kalanının ise ithal edildiği görülüyor.

Geçmiş yıllara bakıldığında enerji üretiminde yurt içi üretim düşerken İthalatın ise kademeli bir şekilde arttığı görülüyor. Uzmanlar enerji üretiminin azalmasının fiyat artışına neden olduğu belirtiyorlar. Aynı şekilde, enerjide kapasitenin artırılması ve fiyat konusunda rahatlamanın sağlanması için piyasadaki tekelin ortadan kaldırılması ve alternatif yenilebilir enerji kaynaklarına önem verilmesi gerektiği ifade ediliyor.

Analytica düşünce kuruluşunda enerji alanında çalışmalar yürüten araştırmacı Ana Stoyilovksa ile Makedonya'nın enerji potansiyelini, ülkede yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin hangi hamlelerin yapılabileceğini, elektrik fiyatlarında yaşanan artışın nedenini, enerji dağıtımındaki tekelin kaldırılmasının muhtemel sonuçlarını ve enerji üretiminin artırılması için atılması gereken adımları konuştuk.

STOYİLOVSKA; "MAKEDONYA ENERJİ İTHALATINA DAYANIYOR.."

Makedonya'nın elektrik enerjisi ithalatında artış yaşandığına dikkat çeken Stoyilovska, " Makedonya Bulgaristan ve Sırbistan gibi komşu ülkelerden elektrik enerjisi ithal etmektedir. 2010 ile 2012 yılları arasında enerji dengeleri göz önünde bulundurulduğunda Makedonya'nın 2012 yılında daha az enerji ürettiğini dolayısıyla yurtdışından daha fazla elektrik ithal ettiğini görmek durumundayız." dedi. Öte yandan Stoyilovska 2012 verilerine göre Makedonya'nın enerjiye olan bağımlığının % 48 olduğunu bunun da ithalata bağımlılığı zaten ortaya koyduğunu belirtti.

"ENERJİ KAYNAKLARININ ÇEŞİTLENDİRİLMESİ GEREKMEKTEDİR.."

Makedonya"nın enerji kaynakları bakımında alternatiflere sahip olmadığı görüşünde olan Stoyilovska," Ülkedeki enerji kaynaklarına göz attığımız zaman doğal gaz veya petrol kaynaklarına sahip olmadığını görmekteyiz. Bu nedenle bu tür enerji ihtiyaçlarımızı yurtdışından karşılamak zorunda kalmaktayız. Bu da Makedonyanın enerji konusunda önümüzdeki 20 yıl içerisinde kritik seviyeye ulaşacağını gösteriyor. Enerji ihtiyacını gidermek ve geliştirmek için yapılması gereken en önemli şeylerden biri termal ve hidrotermal tesislerin kurulmasıdır. Ek olarak enerji üretiminde yeni teknolojiler kullanılabilir. Bu tür durumlarda doğal gaz ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına sahip olunarak çeşitlik sağlanabilir.

"1 OCAK 2015 TEN İTİBAREN ENERJİ ALANINDA TÜMÜYLE LİBERALİZASYONA GİDİLMELİDİR..."

"Sosyalist Yugoslavyasının bir parçası olarak Makedonya enerji sistemini ve dağıtımını merkezileştirmiştir. Son dönemde hükümet tarafından bu alandaki tekelin kaldırılması yani liberalizayon programı ile birlikte enerji piyasasında rekabetin artırılması amaçlanmaktadır. Avrupa Birilginin de destek verdiği enerji faaliyetlerinin çeşitlendirmesi politikası ile birlikte Makedonyadaki elektrik enerjisinin farklı şirketler tarafından üretilmesi ve dağıtılması durumu ortaya çıkacaktır. Kanımca, Makedonya'nın Ocak 2015 itibariyle bu alanda liberalizasyona gitmesi gerekecektir."

"LİBERALİZASYON REKABETİN ARTMASINA NEDEN OLACAKTIR..."

Stoyilovska, liberalizayonun piyasaya büyük çapta bir rekabet getireceğini düşünüyor. Stoyilovska, " Liberalizayon ile birlikte ortaya çıkacak olan rekabet ile birlikte doğal olarak yüksek seviyede hizmet ve kalite gelecektir. Diğer yandan Makedonya enerji alanında küçük bir piyasadır. Bu nedenle diğer ülkelerle enerji konusunda sınırların kalkması gerekmektedir. Piyasayı açmak farklı aktörlerin piyasada yer almasına neden olacak ve bu da enerjide yeniliklerin önünü açacaktır. Fakat, bunlar önümüzdeki dönem içerisinde kademeli olarak gerçekleşecektir. Çünkü liberalizasyonunn gerçekleştiği ilk dönemlerde artış yaşansa bile hemen ardından fiyat düşüşü yaşanacaktır." dedi.

"LİBERALİZASYON SONRASI GEÇİCİ FİYAT ARTIŞLARI OLABİLİR..."

"Hükümet uyguladığı enerji politikaları doğrultusunda ülkedeki elektrik kullanımını subvanse etmektedir. Şu ana kadar elektrik fiyatları yeterince yükseldi, fakat halen piyasanın istediği fiyata şu ana kadar ulaşılmış değildir. Piyasanın talep ettiği fiyatlara ulaşılamadıktan sonra üretici firmalar kayıp yaşamaktadırlar. Bu nedenle doğrudan yatırım yapma şansını elde edememektedirler. Liberalizayon ile birlikte subvansiyonların devlet tarafından çekilmesi söz konusu olacaktır. Bu nedenle ilk etapta fiyatların yükselmesini bekleyeceğiz. Fakat bu artış geçici olup süreç içerisinde fiyatlarda düşüş yaşanacaktır."

MAKEDONYA YENİLEBİLİR ENERJİ KONUSUNDA CİDDİ BİR POTANSİYELE SAHİP..

Makedonya genel olarak küçük veya büyük olmak üzere elektrik santrallerine sahiptir ve yaptığı çalışmalar var olan tesislerin yenilenmesi yönündedir. Fakat, şu an için Avrupa Birliği tüm kaynakların mevcut santrallerin yenilenmesi için harcanmasına yerine, bütçenin yenilenebilir eneji kaynakları olan rüzgar ve güneş enerjisi ile birlikte doğal gaz, jeotermal santrallerine ayrılmasını desteklemektedir. Yapılan araştırmalar Makedonya'nın yenilebilir enerji için gereken kaynaklar konusunda ciddi potansiyele sahip olduğunu gösteriyor. Makedonya yenilebilir enerji kaynaklarını kullanmasıyla birlikte yılda 3795 GW elektrik üretme kapasitesine sahiptir ve bunun 1565 GW'lik kısmı rahatlıkla ısınma amaçlı kullanılabilir."

GÜNEŞ ENERJİSİ KULLANIMI TASARRUF ETMEMİZİ SAĞLAYACAKTIR ..

Hanelerin en çok hangi alanlarda daha çok enerji harcadığına baktığımızda ısınma, elektronik aletlerin çalıştırılması ve su ısıtılması gibi durumlar karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden güneş planörlerinin kullanımı ile birlikte bakanlığın yaptığı tahmine göre vatandaşlar yılda 300 euroya yakın tasarruf yapabilecekler ve üstelik devamlı sıcak suya sahip olabilecekler. Güneş planörlerinin diğer bir önemli avantajı ise çalışması için güneş ısısının şart olmaması. Çünkü aydınlığın olması bile bu planörlerin çalışmasına yeterli olacaktır. Araştırmalar bize Makedonya'nın İspanya ve Yunanistan'dan sonra güneş enerjisi bakımından büyük potansiyele sahip ülkelerden birisi olduğunu gösteriyor.

"YATIRIMCI EKSİKLİĞİ İHALELERİN GERÇEKLEŞMESİNİ GÜÇLEŞTİRİYOR..."

Ülkede enerji alanında ihalenin yapılamamasındaki en büyük sebeplerden biri gerekli olan elektrik santrallerini ve altyapısını inşa edecek yatırımcıların eksikliğidir. Çünkü, bu tür yatırımlar büyük sermaye gerektiriyor. Öte yandan, bu türden yatırımların çevre koruma kanunlarına uygun bir şekilde inşa edilmesi gerekiyor. Bunun nedeni ise bu tür yapıların çevreye zarar verme olasılığının yüksek olması..

ELEKTİK ENERJİSİ KAPASİTESİNİ ARTIRMAK, MERKEZİ ISITMA SİSTEMİNİN KULLANILMASINDAN GEÇİYOR

"Makedonyada elektrik kapasitesini artırmak için bir diğer yol ise ülkede ısınmada kullanılan elektrik miktarını mümkün olduğu kadar azaltmaktır. Çünkü; ülkemizde ısınma için kullanılan elektrik miktarı çok yüksektir. Diğer bir büyük sorun ise merkezi ısınma piyasasının düzenlenmesidir. Eğer bu sorun çözülürse diğer sorunlar kendiliğinden çözülecektir diye düşünüyorum. Makedonyalıların % 10'u merkezi ısıtma sistemi kullanmaktadır. Bunların da büyük bir bölümü Üsküp'te yaşamaktadır. Bazı vatandaşlarımız merkezi ısıtma sistemine sahip olmalarına rağmen yüksek fiyatlar nedeniyle bu hizmetten yararlanmaktan kaçınmaktadırlar. Ülkenin % 90 na yakın bir bölümü merkezi ısıtma dışında odun veya elektrik kullanarak ısınmaktadır. Bu da büyük oranda elektrtik tüketimine sebebiyet vermektedir. Bu nedenle geçtiğimiz yıl ülkenin büyük bir bölümünde ciddi elektrik kesilmeleri yaşanmıştı"

Makedonya Cumhuriyeti'nin Enerji Üretimi

Yıllar	Yurt içi üretim (%)	İthal edilen(%)
2012	51.35	48.65
2011	56	44
2010	57	43

Makedonya Cumhuriyeti'nde Elektrik Üretimi

Yıllar	Yurt içi üretim (%)	İthal edilen(%)
2012	71	29
2011	72	28
2010	83	17

İnfografi: Muhsin Güler

VATANDAŞLARIN KULLANDIKLARI ELEKTRİK KADAR ÖDEME YAPMALARI GEREKİR...

İnsanların merkezi sistemden kaçınmalarını ödedikleri kabarık faturalara bağlayan Stoyilovska," Örnek vermek gerekirse bir kişi merkezi sistemden ayrıldığında digerlerinin ödemesi gereken fiyat artmaktadır, ki bu doğal bir sonuç olarak görülebilir. Burada yapılması gerek açık bir şekilde bir düzenlemenin yapılmasıdır. Yapılacak bir düzenleme ile birlikte kişilerin kullandığı elektrik kadar ödeme yapmaları sağlanmalı, insanlar kullanmadıkları elekriğin parasını ödemek zorunda kalmamalılar. Bu amaçla düzenleme komisyonu denetimlerini daha sık yapmalıdır. Ayrıca, devletin vatandaşlara farklı alternatifler sunması gerekmektedir. Bunun çözümü doğal gaz kullanımının yaygınlaştırılması veya farklı şirketlerin piyasaya girişlerinin sağlanmasıyla olabilecektir.

"MERKEZİ ISITMAMADA MONOPOLÜN KALKMASI GEREKİYOR..."

"Merkezi sistem için de kesinlikle bir alternatif bulunmalıdır. Bu konuda gereken tüm adımlar atılmalıdır. Burada harcanan tüm elektrik enerjisini göz önünde bulundurmak yerine hane başına türekim miktarına bakılmalıdır. Bu nedenle elektrik sayaçlarının istisnasız heryere takılması gerekmektedir. Balkan Enerji Grubu gelmeden önce ısınma konusunda yetkili olan " Toplifikaciya" bulunmaktaydu. Bu şirket fiyatları piyasa hareketlerine göre belirliyordu. Burada monopolun önüne geçilmesi için en büyük rol düzenleme komisyonu ve diğer kuruluşlara düşmektedir. Çünkü, merkezi ısıtma Makedonyada monopoldür ve düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. "

"DOĞAL GAZA ÖNEM VERİLMELİ.."

Yeni ısınma kaynaklarının bulunabilmesi için araştırmalar yapılması gerekmektedir. Öncelikle, ülke genelinde doğal gaz altapısının geliştirmesi gerekmektedir. Bazı belediyeler kendi başlarına doğal gaz altyapısını oluşturmak için çalışmalarını yürütmektedirler. Burada en büyük ilerlemeyi Strumica Belediyesi kaydetmiştir. Şuan Strumica'da bu altyapı tamamlanmış durumda. Ayrıca Karpoş Belediyesi de doğal gaz altyapısı konusunda çalışma başlatmış durumda. Son yapılan araştırmalar bu belediyelerin elektrik konusunda büyük tasarruflar yapma yolunda olduğunu gösteriyor.